

vet reduceret til et etisk handlingsindeks om, hvordan man bør handle over for sin næste for at være et godt menneske. Men etik er optik, skriver Levinas, og forholdet til den anden er langt mere dynamisk og problematisk end som så. Vigtigt er det at huske, at Levinas blev en afgørende filosof i det 20. århundrede, fordi disse begreber øver en modstand mod kategorisering. En introduktion til Levinas må naturligvis tage visse friheder til at forenkle. Samtidig må den ikke forenkle så meget, at den ser hen over de knudepunkter, der volder fortolkeren problemer og de steder i teksten, der nægter at give efter for entydige læsninger og netop derfor gør Levinas' filosofi rig og betydningsfuld.

Desto mere lettende er det at nå til Annette Aronowicz artikel «The Little Man with Burned Thighs: Levinas's Biblical Hermeneutic», der lynhurtigt slår fast, at Levinas aldrig fortolker den bibelske tekst direkte og at hans tilgang til Biblen derfor er «inaccessible» (33). Umiddelbart er det et mere interessant og pirrende sted at starte en artikel om *Levinas's biblical hermeneutic*. Med dette udgangspunkt når Aronowicz frem til en spændende tese, der kræver kritisk analyse og fortolkning af Levinas. Aronowicz mener, at der er en tæt forbindelse mellem det begreb om ansvar, som Levinas skriver om og den måde, som han fortolker på. Den forpligtelse til at svare, der ligger i et spørgsmål om ansvar, sætter Aronowicz parallelt med den aktive fortolker, der som Aronowicz er åben over for et overskud af mening i teksten.

At Srajeks artikel er interessant har som den netop nævnte artikel at gøre med sit udgangspunkt. Srajek diskuterer Ezekiel over for Levinas uden at tage gangse læsninger af hverken Ezekiel eller Levinas for givet. Vores forståelse af både Ezekiel og Levinas er dermed beriget efter hans fortolkning. Med et kritisk blik på Levinas har Srajek også blik for, at Levinas selv bruger citater af Ezekiel, fordi Ezekiel umiddelbart yder modstand mod den almindelige misforståelse af Levinas' ansvarsbegreb; en misforståelse, der lader Levinas' ansvar udtrykke sig som fuld overgivelse til den anden. Ezekiels ansvar er karakteriseret ved, at han nægter at underkaste sig Gud, ifølge Srajek, hvilket resulterer i en dialektik af modstand og overgivelse. Og det er denne dialektik, Srajek mener, at læse hos Levinas. Kun ved at gøre modstand anerkender vi betydningen af andetheden, argumenterer Srajek. I dialog med Ezekiel får Levinas en fylde, der fornyer sig selv under læsning.

Levinas' filosofi handler om modstand mod entydige og dermed totalitære fortolkninger. At sætte spørgsmålstejn er etik, ifølge filosofen Levinas. Hans filosofi nægter at stå stille. Og hans filosofi er hans hermeneutik. Sådan læser han andre filosoffer. Biblen og Talmud og sådan forventer han, at hans læser læser

ham. Og denne hermeneutik savner læseren grundlæggende i *Semeia Studies* nr. 43.

Sara Alfort

Religion in Geschichte und Gegenwart: Handwörterbuch für Theologie und Religionswissenschaft. Vierte, völlig neu bearb. Aufl., herausgeg. von H.D. Betz., D.S. Browning, B. Janowski, E. Jüngel. Band 6: N–Q. lxxx + 948 sid. Tübingen: J.C.B. Mohr (Paul Siebeck), 2003.

I det sjätte bandet av fjärde upplagan av *Religion in Geschichte und Gegenwart* som omfattar bokstäverna N, P och Q är inslaget av svenska teologer snabbt överstökad. Förutom den om Anders Nygren finns det endast en annan separat artikel, nämligen om orientalisterna och professorerna i semitiska språk, H. S. Nyberg. Nyberg-artikeln är skriven av Nybergs dotter, författaren och journalisten Sigrid Kahle, som tidigare skrivit den auktoritativa biografin om sin far.

Under dessa tre bokstäver finns en hel del intressanta artiklar med. Bland annat finns en mycket god genomgång av frågan om prolegomena inom den evangeliska dogmatiken som tydligt visar på hur prolegomena kommit att spela olika roller under historiens gång: som en kort inledning till den egentliga dogmatiken eller som ett självständigt vetenskapsteoretiskt bidrag till dogmatikens intellektuella redbarhet. Prolegomena placeras också in i relation till såväl apologetik som fundamentalteologi — av prolegomena och apologetik uppstår fundamentalteologin inom det evangeliska området menar författaren Matthias Petzoldt, professor vid universitetet i Leipzig. Utan att frestas använda ett stort antal spalter till genomgången lyckas författarna enkelt och tydligt skapa en historisk och systematisk orientering som tillsammans med andra närbesläktade artiklar skapar en god överblick av den systematiska teologins struktur.

Även uppslagsordet «Phänomenologie» lyckas med att ge en god genomgång av fenomenologins historia, dess filosofiska aktualitet och dess relation till såväl religionsfilosofi som fundamentalteologi. Möjligt kunde författaren H. J. Adriaanse i genomgången av fenomenologins relation till religionsfilosofi ha tagit ytterligare något steg framåt i historien och relaterat litet utförligare till en del andra trender inom den samtida diskussionen. Några av dessa trender hittar man i stället under uppslagsordet «Postmoderne: II. Religionsphilosophisch und fundamentaltheologisch» författat av Graham Ward i Manchester. Givet att dessa två artiklar berör delvis samma material — det som t. ex. i Sverige får gälla som «postmodern filosofi» handlar ofta helt enkelt om den tyska eller franska

fenomenologin — kunde en tydligare koppling mellan dessa båda ha varit behjälplig för den icke initierade.

Förutom dessa ganska självklara orienterade artiklar finns det några som i korthet berör frågor som först på senare tid alls kommit att diskuteras av teologin och religionsvetenskapen. Exempel på sådana är artiklar om «Photographie» respektive «Popmusik». Författaren till den förstnämnda, Thomas Dörken-Kucharz, noterar helt korrekt att det hitintills inte funnits någon teologisk reflektion kring fotografiet — inte heller hans artikel erbjuder någon sådan — vilket jag menar är förvånande, eftersom religiösa motiv och kristen ikonografi har funnits som ett genomgående inslag genom hela fotografiets historia. Det förtjänstfulla i båda dessa artiklar rör därför främst att de lyfter fram teologiska fält som av olika anledningar har fått förbli outforskade.

Jämte dessa (i den gängse forskningen) mer perifera ämnen finns självklart de uppslagsord man förväntar sig: större artiklar om naturvetenskap, modernitet, uppenbarelse, Paulus, poesi, protestantism och Qumranfynden. Efter band 6 återstår endast två band plus en registerdel och sedan är RGG i dess fjärde skepnad komplett — till gagn för den teologiska och religionsvetenskapliga forskningen och undervisningen.

Ola Sigurdson

TILL REDAKTIONEN INSÄND LITTERATUR

ALMQVIST & WIKSELL INTERNATIONAL, STOCKHOLM

Den gamla översättningen. Karl XII:s bibel och dess receptionshistoria. Föredrag vid en konferens i Lund den 21–25 februari 2003 anordnad av Kungl. Humanistiska Vetenskapsamfundet i Lund. Red. av Tord Larsson och Birger Olsson (ACTA REGIAE SOCIETATIS HUMANIORUM LITTERARUM LUNDENSIS LXXXIV. Skrifter utgivna av Kungl. Humanistiska Vetenskapsamfundet i Lund). 350 sid. 2005.

ARTOS & NORMA BOKFÖRLAG, SKELLEFTEÅ
Svenskt Gudstjänstliv årgång 80 / 2005. Gudstjänstfolket. Församlingssyn och liturgi. Årsbok för svenskt gudstjänstliv 80. 192 sid. 2005.

Resumé av doktorsavhandling

Åse Piltz: *Sejer åt Tibet! Den tibetanska diasporan och den religiösa nationen (Lund Studies in African and Asian religions Vol. 16). 273 sid. Almqvist & Wiksell International, Stockholm 2005.*

Tibet och den tibetanska buddhismen har i väst ofta kommit att användas som synonymer. Tidigt kom landets otillgänglighet och stängda dörrar mot omvärlden att utöva en stark lockelse för resande och religiösa sökare. De kom i många fall att betrakta landet och dess folk som bevarare av en kunskap och vishet som gått den övriga världen förlorad.

Föreställningen om den religiösa nationen Tibet som idag förs ut av den 14:e Dalai Lama och den exiltibetanska administrationen betonar dess invånares religiösa och pacifistiska karaktär; ett slags nutida Shangri-la. Emellertid har likställandet av den tibetanska kulturen med dess religion inneburit att man även kan bortse från problemet med den tibetanska situationen, kulturen och dess «juvel» buddhismen, kan överleva utanför det geografiska territoriet. Själva föreställningen om att buddhismen är minst lika viktig som den fysiska överlevnaden innebär att tibetanernas situation som flyktingar i exil blir tämligen irrelevant.

I *Sejer åt Tibet! Den tibetanska diasporan och den religiösa nationen* behandlas de bilder som vuxit fram av Tibet både i väst och bland tibetaner i exil. Studien för även fram en del av de konsekvenser skapandet av en religiös nation medför, politiskt och socialt, ur exiltibetanska ungdomars perspektiv.

BOKFÖRLAGET NYA DOXA. NORA

Cristina Grenholm: *Moderskap och kärlek. Schabloner och tankeutrymme i feministisk teologisk livsåskådningsreflektion.* 242 sid. 2005.

Gunilla Silfverberg: *Ovisshetens etik.* 163 sid. 2005.

BRILL. LEIDEN/BOSTON

Archiv für Religionspsychologie/Archive for the Psychology of Religion, Volume 26. Edited by Jacob A. Belzen, Nils G. Holm och Ralph W. Hood, Jr. 225 sid. 2004.

CARLSSON BOKFÖRLAG. STOCKHOLM

Ingmar Lundkvist: *Kulturprosten. Torsten Fogelqvist som DN-publicist och folkbildare.* 375 sid. 2005. Diss. Lund.